

Вернер Херцог - „Пътеводител за озадачените. Разговори с Пол Кронин“

В НЕСТАНДАРТНА ПОСОКА

– *Какво означава „да си „нестандартен“?*

– Нестандартната филмова школа е провокация. Това е стил на живот – трябва да си достатъчно дързък, да притежаваш издръжливост и здраво да се придържаш към гледната си точка и ентусиазма, който прави филма възможен, да упорстваш с мечтите си. Въпросът не е в овладяването на технически умения. За подобно нещо можеш да се насочиш към местната филмова школа. Освен това не е за страхливи. Нестандартната е за онези, в които бушува огън. Тя приляга на такива, които притежават усет към поезията, които искат да се научат да отключват с шперц или да подправят разрешителни за снимки, както и да разкажат история на 4-годишно дете и да задържат вниманието му. На една от сесиите ни един от участниците разкри, че се е занимавал професионално с борба, и ни цитира реплика на бившия борец и настоящ губернатор на Минесота Джеси Вентура, която е идеалният девиз за Нестандартната школа: „Побеждавай ако можеш, губи ако трябва, но винаги мами“. Когато системата не работи, когато не възприема това, което правиш – а през повечето време е точно така, – трябва да си извоюваш независимост и да създадеш своя собствена система. Винаги ще има периоди на уединение и самота, но трябва да имаш куража да следваш собствения си път. Креативната изобретателност на терена е най-важната черта за филмовия творец.

Винаги поемайте инициатива. Няма нищо лошо да прекараш нощта в килия, ако това означава да заснемеш сцената, която ти е нужна. Пусни всичките си кучета и някое от тях може да се върне с плячка. Бягай от клишетата. Никога не позволявай проблемите ти да те погълнат. Допускай отчаянието единствено когато си сам, и то за кратко. Привикни да живееш с грешките си. Научи законите и контролирай договорите си. Разшири познанията си за музиката и литературата, класическата и модерната. Дръж очите си отворени. Ролката целулоид, която държиш в ръката си, може и да е последната в света, затова направи нещо впечатляващо с нея. Няма извинение да не довършиш филм. Винаги носи със себе си резачка за болтове. Потисни вътрешното си малодушие. Моли за прошка, не за позволение. Вземи съдбата си в собствените си ръце. Не изнасяй проповеди пред запушени уши. Научи се да усещаш вътрешната същност на пейзажа. Запали пламъка у себе си и проучи непознати територии. Върви право напред, никога не избирай обиколен маршрут. Научи занаят. Маневрирай и подвеждай, но винаги докарвай нещата докрай. Не се плаши от отхвърляне. Изрази собствения си глас. Ден първи е моментът, от който няма връщане назад. Знай как да действаш сам и в група. Пази ревниво времето си. Да се провалиш на изпит по филмова теория е почетно отличие. Шансът е животворната кръв на киното. Партизанската тактика е най-добрата. Отмъщавай, ако е нужно. Свикни с мечката зад гърба си. Създай навред нелегални клетки на Нестандартното.

– *Отмъщение?*

– Понякога се налага да отговориш по оригинален начин на неприятните хора, които стоят между теб и работата ти. Макар че не бих окуражил никого чрез книга или други средства да нарушава законите, добре е да се знае, че известно количество криминална енергия може да се окаже полезна. Аз съм се спрял на маслена киселина, която има невероятно остра миризма. Пръснете от нея в колата на врага си и той няма да може да я кара поне две години. Помолете някой по-смел студент по химия да ви снабди с нея.

– *Защо фалишифицирането е полезно умение за филмов режисьор?*

– По време на работата по *Фицкаралдо* войници постоянно ни отказваха достъп до разни места и твърдяха, че не ни е разрешено да продължим. Отидох в Лима и купих старомодни нотариални бланки с изключително качество и много грижливо се захванах със сглобяването на професионален фалшификат – разкошен документ от четири страници, изписан на красив архаичен испански, покрит със серия от водни знаци и печати. Той ми позволи да се движа из страната и да стигам до места, до които иначе не биха ме допуснали – зони, гъмжащи от военни съоръжения. Документът беше подписан от държавния секретар на страната и дори от самия президент и върховен главнокомандващ на въоръжените сили Фернандо Белаунде. Нужен ни беше богато украсен печат за постигане на пълна автентичност. Използвах особено впечатляващ такъв на немски, на който пишеше: „За да получите права за разпространение на тази снимка, свържете се с автора“ – нещо, което бях сигурен, че никой в джунглата няма да разчете. Този конкретен документ, тази измислица, която не навреди на никого, отвори много врати за мен. Постоянно ни се налагаше да се движим нагоре по реката и да преминаваме през зони, контролирани от военните. Когато показвах документа на различни офицери по пътя си и те зърваха подписа на *El Presidente*, незабавно отдаваха чест и ни пропускаха. Без това *Фицкаралдо* нямаше да бъде направен.

Бъдете подготвени. Научете се да фалшифицирате документи. Винаги носете със себе си сребърна монета или медал. Ако ги сложите под лист хартия и разтъркате, ще създадете печат. Довършете с един дързък подпис и ще получите документ, който изглежда официално. В създаването на филми има много препятствия, но най-лошото е бюрокрацията. Намерете свой начин да се борите с тази трудност. Трябва да се научите да неутрализирате и надхитрявате разширяващата се червена лента и корупцията в света. Няма нещо, което бюрокрацията да обича повече от бумащина, така че не спирайте да храните машината. Ще съдвече документите на мига. Гротескната фалшификация радва бюрократите като нищо друго, стига да изглежда като впечатляващ документ.

– *Отключване с шперц?*

– Определено е жизненоважно умение, което изисква сетивност и търпение, както разкрива Филип Пти по време на презентацията си във *Филмови уроци*, където показва как отключва ключалка с цилиндрични шифтове и се измъква от белезници. Представете си, че трябва да заснемете улица, но камион е препречил погледа ви. По време на работата по *Балада за Бруно* в Уисконсин един камион спря точно пред камерата, затова помолих шофьора да го премести. „Няма начин!“, заяви той и отиде да обядва. Без да забележи, преместих камиона му с шейсет метра встрани, заснехме кадрите, които ни бяха нужни и го върнах на абсолютно същото място един час по-късно. Вероятно някога ще ви се наложи да влезете с взлом в дома или офиса си, защото директорът на продукцията е на другия край на света, а ключовете са в джоба му. Създаването на филми изисква определено поведение. На моменти се налага да си позволяваш волности, а от време на време трябва да престъпваме границите на закона. Филип Пти е единственият човек, който е минал по въже, опънато между кулите близнаци на Световния търговски център – разстояние от 60 метра на повече от 400 метра височина. Във Виена разговаряхме за годините на планиране и организация, които са му били нужни, тоновете екипировка, занесена на върха на кулите, документите и личните карти, които е трябвало да подправи, за да изпълни задачата си, как е влязъл в ролята на бездомник, а след това на френски журналист, който пише статия за построяването на Световния търговски център, обясняваше как да отклониш подозрението и да се погрижиш властите да гледат в друга посока, когато ти е нужно. Разказа как се е крил от пазачите, докато е монтирал оборудването, необходимо за преминаване от едната кула до другата. Двамата със съконспиратора му били на косъм

да бъдат заловени, затова той нападнал колегата си, развикал му се и започнал да го бута агресивно: „За нищо не те бива! Какво ти става? Казах ти вторник, не сряда!“.

Двамата минали като стрели покрай пазача, а той не им казал нищо. Всеки гледа да стои настрана, когато види скандал. Филип отбеляза, че и обратното върши работа – никой не те закача, ако види, че се смееш от сърце.

На един от семинарите на Нестандартната школа имаше участник, който в миналото се беше занимавал с преговори при ситуации със заложници. От него със сигурност ще стане добър филмов творец. Друг ни разказа за филм, който правил в Португалия за децата по улиците. В продължение на седмици снимал една група и имал декларация за съгласие, подписана от всеки родител и всяко дете с изключение на едно. След като приключил с монтажа, в продължение на месеци издирвал детето, чийто подпис липсвал. Продуцентската компания и телевизионната станция настоявали за това. Авторът на филма така и не намерил момчето и се наложило да го изреже от лентата. Уверявам ви, че ако имах нещо общо, щях да взема една химикалка и сам да реша проблема за не повече от десет секунди. Декларациите за съгласие са коварна форма на цензура, наложена от правителствата, продуцентските компании и телевизионните станции заради застрахователни проблеми, риск от бедствия и страх от съдебни иски. Грешките и пропуските са първосвещениците пред олтара на бюрокрацията. След всичко казано, не би било допустимо да подправиш подпис, ако това уличава някого или го излага на опасност.

Оригиналният план за *Сине мой, сине мой, какво направи* включваше кадри от миналото в Северен Пакистан, но беше твърде опасно да отведе американска продукция там. Вместо това се спряхме на Кашгар в Западен Китай, тъй като е бил важно кръстовище на Пътя на коприната в миналото. Пазарът на добитък, където снимахме, е огромно открито пространство със стотици хора, които изглеждат по същия начин, по който са изглеждали преди хиляда години. Получаването на разрешително за снимане беше почти невъзможно, затова двамата с актьора Майкъл Шанън се престорихме на туристи. Атмосферата беше напрегната, наоколо гъмжеше от полиция и китайски военни. Няколко седмици по-късно уйгурите вдигнаха бунт и няколкостотин души изгубиха живота си. Набивахме се на очи особено много заради Майкъл – който е висок 1,90 м – с малка видеокамера, монтирана върху издадено дървено рамо, привързано за гърдите му. Аз вървах пред него и се промъквах към най-претъпканите места, които успях да зърна – там, където тълпата беше най-многобройна. Всеки срещнат се втрещаваше право в обектива. Накрая се озовахме пред редица от 20 полицаи. Нямах ни най-малка представа дали възнамеряват да ни предизвикат, така че за да предотвратя възможни неприятности, се насочих право към тях. В подобна ситуация полицай, който е сам, неминуемо би ви спрял, но когато са група, почти никога не се случва. Всеки предполага, че някой от другите ще се заеме. Без да осъществявам зрителен контакт, промърморих: „Hast du Harty gesehen?“ („Виждал ли си Харт?“) и минахме покрай тях. При митническите служители по летищата прилагам друга техника. Тръгвам с широки крачки към тях, загледан в далечината, сякаш съм съзрял приятел, който ме чака. Върши работа, макар и рядко.